

Original Article / Araştırma Makalesi

**TIP FAKÜLTESİ VE HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEK YAŞAMLARININ GELECEĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR
KARŞILAŞTIRMALI ARAŞTIRMA**

**Faculty of Medicine and Faculty of Nursing Intern Students' Views on the Future of
Their Professional Lives: A Comparative Research**

Seçil ÖZÇİFTÇİ¹ Çağatay ÜSTÜN²
Nuray DEMİRCİ GÜNGÖRDÜ³ Tuncay Müge ALVUR⁴
¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir
²Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir
³Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Rize
⁴Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kocaeli

Geliş Tarihi / Received: 24.11.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 17.02.2022

ÖZ

Bu çalışma tıp ve hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencilerinin mesleklerine ilişkin mevcut ve ileriye yönelik görüşlerini saptamak amacıyla planlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenolojik) araştırma desenine uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, ülkemizin Ege Bölgesi'ndeki bir üniversitenin tıp ve hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencileri içerisinde çalışmaya gönüllü 10 öğrenciden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler “mesleki yaşantıdan beklentiler” ve “mesleğin gelecek on yıldaki durumu” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. “Mesleki yaşantılarından beklentiler” ana temasının alt temaları olarak “profesyonellik”, “maddi beklentiler”, “manevi beklentiler” olmak üzere üç alt tema oluşturulmuştur. Mesleğin gelecek on yıldaki durumu ana temasının altında ise “değer görme”, “otonomi”, “sağlıkta şiddet”, “hasta hakları”, “hasta özerkliği”, “tıp hukuku” olmak üzere altı alt tema oluşturulmuştur. Çalışmaya katılan Hemşirelik Fakültesi 4. sınıf ve Tıp Fakültesi 6. sınıf öğrencilerinin mesleğe adım atmaya yaklaştıkları bir dönemde mesleği profesyonel anlamda sürdürme konusunda kaygılı oldukları saptanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleğe hazır bulunuşluğu, gelecek kaygısı ve profesyonel iş yaşantısı gibi konuların vurgulanması danışman öğretim üyelerinin, sağlık hizmetleri yöneticilerinin ve politika belirleyicilerin iç görüşü bakımından konunun farklı boyutlarıyla ele alındığı çalışmalar bilimsel literatüre kazandırılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Hekimlik mesleği, Hemşirelik mesleği, Mesleki görüş.

ABSTRACT

This study was planned to determine the current and prospective views of the senior medical and nursing faculty students about their profession. The research was carried out in accordance with the phenomenological research design, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consisted of 10 students who volunteered to work among the senior students of the faculty of medicine and nursing of a university in the Aegean Region of our country. A semi-structured interview form prepared by the researchers was used as a data collection tool. The data obtained from the interview were collected under two themes: "expectations from professional life" and "the situation of the profession in the next ten years". Three sub-themes were formed as "professionalism", "material expectations" and "spiritual expectations" as sub-themes of the main theme of "expectations from their professional life". Under the main theme of the state of the profession in the next ten years, six sub-themes were formed: "appreciation", "autonomy", "violence in health", "patient rights", "patient autonomy" and "medical law". It was determined that the 4th grade students of the Faculty of Nursing and 6th grade students of the Faculty of Medicine, who participated in the study, were anxious about continuing the profession professionally at a time when they were so close to stepping into the profession. In this direction, the studies in which the subject is handled with different dimensions should be brought to the scientific literature in terms of emphasizing the subjects such as students' readiness for the profession, future anxiety and professional business life, and awareness of advisor faculty members, health care managers and policy makers.

Keywords: Medical profession, Nursing profession, Professional opinion.

Seçil ÖZÇİFTÇİ ✉, ozciftciseccill@gmail.com
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir

Bu makaleye atf yapmak için (How to cite this article): Özçiftçi, S., Üstün, Ç., Demirci Güngördü, N., Alvur, T. M. (2022). Tıp Fakültesi Ve Hemşirelik Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Yaşamlarının Geleceğine İlişkin Görüşleri: Bir Karşılaştırmalı Araştırma. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10(1), 384-400. doi: 10.33715/inonusaglik.1027881

GİRİŞ

Meslek, bireyin kişisel bütünlüğünün en temel kaynağı olup, planlı bir eğitim ile kazanılan, belirli bir sistematik bilgi ağına dayalı olan, bireylerin üretim veya hizmet karşılığında para kazanmasına, çevresi tarafından saygı görmesine, kişilerarası iletişimine, sosyal yaşamda kendisine bir yer edinmesine ve topluma faydalı olma arzusuna imkân sunan bir uğraş alanıdır (Berkant ve Bahadır, 2019; Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Bireylerin uğraş alanlarını tercihi ise meslek seçimi olarak düşünülmektedir. Meslek seçimi, kişiler için yaşamlarındaki önemli kararlardan biri olan birçok faktörden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Bireyin karar sürecinde etkilendiği bir dizi değer yargısı, ilgi ve inançları söz konusudur. Kişilerin meslek seçimi sosyo-demografik özellikleri, iş avantajları, yetenek ve ilgileri gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Bu faktörler arasında bireylerin mesleğe karşı ilgisi, ailenin isteği, mezuniyet sonrası iş bulma olanağı, maddi kazancın yüksek olması, çalışma koşullarındaki konfor düzeyi ve toplum tarafından saygın bir meslek olarak görülmesi yer almaktadır (Brown, 2002; Tokar ve Fisher, 1998). Öte yandan yapılan seçimin ardından bir mesleği yerine getirmenin meslekte profesyonel olmayı da gerektirdiği belirtilmektedir (Çelik ve Üzmez, 2014; Özlük ve Sur, 2017). Günümüzde profesyonel olma kavramı “özelleşmiş veya teknik eğitime sahip olan ve bu bilgiyi düzenli olarak yaptıkları işte kullanan çalışanlar” veya “temel iş olarak bilgi oluşturan, işleyen ve dağıtan kişiler” olarak tanımlanmıştır. Profesyonel olarak çalışan kişileri ise temelde avukatlar, öğretmenler, mühendisler, doktorlar, yazılım geliştiriciler, sistem analizcileri, mimarlar, muhasebeciler, kütüphaneciler, hemşireler ve din adamları gibi çalışan büyük grupların oluşturduğu düşünülmektedir. Mevcut durumun sebebi bu mesleklerin insanlık tarihi kadar eskiye dayanıyor olmaları ve insanlık var olacağı sürece bu mesleklerin de varlığını devam ettirecek olmaları olarak görülebilir (Bilginoğlu, 2013).

Hekimlik ve hemşirelik mesleği başlangıcı insanlığın varlığına dayanan meslek grupları şeklinde belirtilebilir. Hekimlik terimi kökü hakîm kelimesi olan bilgeliği seven (hikmeti seven) anlamına gelmektedir. Hekimlik kelimesi yerine kullanılan bir başka terim kökeni Arapça olan tabip kelimesidir. Tabip, işini bilen, titizlikle yapan bilgili kimse anlamına gelmektedir (Bayat, 2003). Ek olarak, hastalıkları önleyen ve bilimsel gerekleri yerine getiren, hasta bireyi iyileştirmeye çalışan insanın yaşamını ve sağlığını koruyan meslek dalı hekimlik olarak tanımlanır (Türk Tabipleri Birliği [TTB], 2021). Hekimlik kavramının gereklerini yerine getirebilmesi için bir hekimin iyi bir tıp eğitimi almış olması gerekmektedir. Tıp eğitiminin amacı insanların sağlıklı yaşamlarını sağlamak için hekim yetiştirmektir. Bir

hekim için tıp eğitimi mezuniyet öncesi, mezuniyet sonrası ve sürekli tıp eğitimi dönemlerini içermekte ve bu dönemlerin süreleri ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Dünya çapında tıp eğitimi için dönüm noktası sayılabilecek olay 1910 yılında Abraham Flexner tarafından hazırlanan Flexner Raporu olmuştur. Bu rapor, tıp eğitiminin yetersizliğine, farklı kalitelerde eğitim verildiğine ve genel eğitim/öğretim ilkeleri ışığında yeniden ve kapsamlı bir biçimde tartışılması gerektiğine işaret etmiştir (Başer ve Şahin, 2017; Şahin, Özan, ve Gürpınar, 2011; TTB, 2008). Ülkemizde ise bu dönemde göreve başlayan Dr. Refik Saydam sağlık hizmetlerinin sistemli bir şekilde yürütülmesine özen göstermiş, ülkenin koşullarına göre sağlık hizmetleri düzenlenmiş, bu düzenlemeler doğrultusunda sağlık personelinin ihtiyacının karşılanması için tıp eğitimine teşvik amacıyla özendirici kararlar almıştır. Daha önce Türk kadınına tıp eğitimi içinde yer verilememesi de bu dönemde son bulmuş, kadınlara tıp eğitimi alma hakkı verilmiştir (Akçiçek, ve Akçiçek, 2014; Karabulut, 2007). Tıp eğitimi için önemli sayılan bir değişiklik de 1933 yılında Atatürk'ün öncülüğü ile gerçekleşen üniversite reformu olmuştur. İsviçre Cenevre Üniversitesi pedagoji uzmanı Profesör Albert Malche Türkiye'ye davet edilmiştir. İstanbul Darülfünunu'ndaki incelemelerin ardından Profesör Malche'nin raporu Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor" adıyla yayınlanmıştır (Erdem, 2012). O dönemde Almanya'dan davet üzerine gelen bilim adamları tıp eğitimlerine öncülük etmişlerdir. Bu gelişmelerin ardından tıp eğitimi veren kurumların sayısı artmaya başlamış 1945 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1955 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi kurulmuş ve yeni açılan okullarda hekimlik mesleğini yerine getirecek öğrenciler yetiştirilmeye başlanmıştır (Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarihçesi, 2020; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarihçesi, 2020; Yamal ve Karakök, 2011). Günümüzde ise tıp fakültesi öğrencilerine verilen mezuniyet öncesi tıp eğitiminin amaçları 1988 yılında İskoçya'nın başkenti Edinburgh şehrinde kabul edilen Edinburgh Deklarasyonu ve 2000 yıllarının başında kabul edilen en son 2020 yılında düzenlenen Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (UÇEP) esas alınarak yürütülmektedir (The Edinburgh Declaration, 1988; UÇEP, 2020).

Çalışmada incelenen bir diğer meslek grubu olan hemşirelik, bireyin sağlığını koruyarak, hastalık ve sakatlığı önleyen, teşhis ve tedavide belli roller üstlenen, hastalandıktan sonra bireyin sağlığına kavuşmasını sağlamaya yönelik bakım hizmetini veren bir sağlık disiplindir (Fuerst, Wolff, ve Weitzel, 1979). Tarih boyunca sağlık bakım ihtiyaçları, hastaya bakım verme işi süregelen bir uygulama olmuştur. Ancak bu uygulamaları ilk kez Florence Nightingale (1820-1910) hemşirelik mesleği adına profesyonel hale

dönüştürmüş, yapılan işi “uğraş” veya “tekniker” olmaktan çıkarmış mesleğe profesyonellik temellerini atmıştır. Ülkemizde mesleğin gelişim temelleri askeri hekim olan Besim Ömer Paşa (1862-1940) ile atılmıştır. Besim Ömer Paşa o dönemde Gönüllü Hastabakıcılık Kursları açmıştır. 1925 yılında Kızılay Derneği’ne bağlı Kızılay Hastabakıcı Okulu kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda ise hemşireliğin profesyonelleşme gelişimi yavaşlamış ancak 1960 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından Sağlık Meslek Liseleri açılmaya başlanmıştır. Yükseköğretimde hemşirelik eğitiminin başlamasında, Florence Nightingale Hemşirelik Okulları ve Hastaneleri Vakfı gibi bazı uluslararası kuruluşların etkisi olmuştur. Yükseköğretimde hemşirelik eğitimi ilk olarak 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu’nun kurulması ile başlamış, 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu ve İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu’nun kurulması ile süreç devam etmiştir (Ergöl, 2011). Hemşirelikte Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde klinik alanda çalışacak hemşireler için lisans mezunu şartı aranmamaları, kişilerin hızlı istihdamı ve profesyonelleşme bilincine sahip olmamaları daha kısa eğitim programları olan sağlık meslek liseleri ve iki yıllık sağlık meslek yüksekokullarının kurulması, kurulan bu eğitim kurumlarında bilimsel çalışmalar üretilmemesi ya da üretilen çalışmaların literatüre aktarılmaması sonucu meslek içindeki bilimsel dayanakların azlığı profesyonelleşme hızının yavaşlama sebepleri olarak sayılabilir.

Bu çalışma ile sağlık hizmeti sunucuları olarak nitelendirilen hekim ve hemşirelik mesleğini yerine getirmeye hazırlanan öğrencilerin mesleğe yönelik aldıkları eğitimlerin sonuna yaklaştıkları dönemde mesleğe karşı oluşturulan düşüncelerin ve tutumların anlaşılması, öte yandan mevcut mesleki çerçevenin gözden geçirilmesiyle literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu Araştırma, ülkemizin Ege Bölgesi’ndeki bir üniversitenin tıp ve hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencilerinin mesleklerine ilişkin mevcut ve ileriye yönelik görüşlerini saptamak amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenolojik) araştırma desenine uygun olarak yapılmıştır. Nitel araştırma varsayımlarla bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar. Bu problemi araştırmak için, nitel araştırmacılar; araştırmada çalışmadaki insan ve yerlere duyarlı olan doğal ortamdaki veri

koleksiyonlarını hem tümevarımlı hem de tümdengelimli, örüntü ve temalar kuran veri dizilerini içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nihai yazılı bir rapor veya sunum; katılımcıların seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin karmaşık bir açıklamasını, yorumlamasını ve literatüre katkısını içerebilir (Creswell, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu bir üniversitenin tıp fakültesi ve hemşirelik fakültesinin 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 5 tıp fakültesi ve 5 hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 8'i kız 2'si erkek öğrenci ve yaş ortalamaları 23 ± 1 'dir (Aralık 22-24).

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Konuşmalar ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşme hastane ortamında, araştırmacının ve katılımcının dikkatinin dağılmasına sebep olan etkenlerden uzak sessiz bir ortamda yapılmış olup yaklaşık her bir görüşme 20-25 dakika sürmüştür. Görüşme formunda "*Kendinizi tanıtır mısınız, meslek yaşantınızdan beklentileriniz nelerdir, sizce mesleğinizin güçlü yönleri nelerdir, sizce mesleğinizin zayıf yönleri nelerdir, intörnlük (intern) uygulaması sırasında mesleğinizin hangi alanında çalışacağınızın seçimini etkileyen olaylar yaşadınız mı, mesleğinizi gelecek 10 yılda nerede görmektesiniz?*" soruları yer almaktadır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri analizi üzerinde çalışılan veriyle ilgili, oluşturulan temaların tanınmasını, bu temalardan anlam üretmek ve veri setinde neyin temsil edildiğine dair açıklamalar geliştirmek amacıyla yapılan sınıflandırma ve yorumlamayı içeren dinamik bir süreçtir (Mohajan Haradhan, 2018). İçerik analizi bağlamında, öğrencilerden elde edilen bilgiler bilgisayar ortamında yazım programına geçirilmiş, her bir soruya ilişkin elde edilen metin araştırmacılar tarafından ayrıntılı bir şekilde okunduktan sonra kodlamalar yapılmış ve belirlenen kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur.

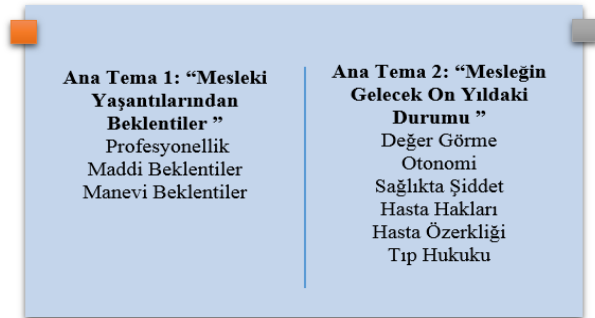
Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için 19-6.IT/58 karar sayısı ile Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve araştırmanın yapıldığı fakültelerin

dekanlıklarından yazılı izin alındı. Katılımcıların bilgilendirilmesi amacıyla görüşme öncesinde araştırmacı tarafından her bir katılımcıya “Bilgilendirilmiş Onam Formu” okunarak katılımcının imzası alındı. Görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılacağı, katılımcıların kimliklerinin ve ses kayıtlarının sadece bu çalışma için kullanılacağı ve katılımcı isimlerinin K1, K2,...K10 şeklinde kodlanacağı bilgileri her bir katılımcı ile paylaşıldı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde katılımcıların seçmiş olduğu meslekleri ile ilgili düşünceleri, gelecekte beklenenleri ve algılarına ilişkin bulguları belirlemek amacıyla yapılan içerik analizi sonuçları sunulmuştur. Tıp ve hemşirelik fakültesi öğrencilerinin meslekleri ile ilgili mevcut ve ileriye yönelik görüşlerine ilişkin elde edilen bulgular “Mesleki yaşantılarından beklentiler” ve “Mesleğin gelecek on yıldaki durumu” şeklinde iki ana tema ve “Profesyonellik, maddi beklentiler, manevi beklentiler”, “Değer görme, otonomi, sağlıkta şiddet, hasta hakları, hasta özerkliği, tıp hukuku” başlıklarıyla dokuz alt tema olarak belirlenmiştir. Bu temalar şu şekildedir (Şekil 1):

Şekil 1. Bulgulara Ait Ana Tema ve Alt Temalar

Katılımcılara gelecekte beklenenleri sorulduğunda ifadelerden elde edilen verilerden yola çıkılarak “profesyonellik”, “maddi beklentiler” ve “manevi beklentiler” adı altında üç alt tema ve “mesleki yaşantıdan beklentiler” şeklinde ana tema, mesleklerinin gelecek 10 yıldaki durumu hakkında öğrencilere görüşleri sorulduğunda, genel olarak insani, vicdani ve hukuki açıdan kaygı ve beklenti içerisinde oldukları saptanarak “değer görme”, “otonomi”, “sağlıkta şiddet”, “hasta hakları”, “hasta özerkliği” ve “tıbbî uygulamalarda hukuki boyutun ön plana çıkması” alt temalarından oluşan “mesleğin gelecek 10 yıldaki durumu” ikinci ana teması oluşturulmuştur.

Ana Tema 1: Mesleki Yaşantıdan Beklentiler

Bu tema çerçevesinde profesyonellik, maddi ve manevi beklentiler alt temaları değerlendirilmiştir. Maddi beklentiler ve profesyonellik hemşirelik fakültesi öğrencilerinde

daha ön plandaydı. Tıp fakültesi öğrencilerinde ise manevi beklentilerin öncelikli olduğu görüldü. Literatür incelendiğinde konu ile ilgili tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin iyi hekimin özellikleri tanımına yönelik öğrenciler tarafından verilen yanıtlarda, “güler yüzlülük”, “hoşgörülü olma”, “iyi iletişim kurma becerisi”, “sevecenlik”, “dürüstlük”, “adaletli olma”, “tıbbın etik değerlerine bağlılık”, “iyi insan olma”, “açık fikirlilik”, “profesyonel yeterlilik”, “sabırlı olma” vb. toplam 756 nitelik belirtilmiş ve bu nitelikler dört kategori altında; “kişilerarası ilişkiler ve iletişim”, “sürdürülebilir profesyonel bütünlük”, “sürdürülebilir kişisel bütünlük”, “bilimsel bilgi ve tıp pratiği” başlıkları altında toplanmıştır (Şehiraltı, Akpınar, ve Ersoy, 2010). Öte yandan hemşirelik birinci sınıf ve son sınıf öğrencileriyle iyi hemşirenin nitelikleri konusunda yapılan çalışmada öğrenciler tarafından 832 nitelik belirtilmiştir. Bu nitelikler “kişilerarası ilişkiler ve iletişim”, “kişisel bütünlüğün sürdürülmesi”, “mesleki bütünlüğün sürdürülmesi”, “bilimsel bilgi ve yeterlilik” kategorileri altında toplanmıştır. Birinci sınıf öğrencilerinin en sık ifade ettiği nitelik “mesleki yeterlilik”, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise “sorumluluk” olmuştur. Eğitimin başlangıcında önemsenen güler yüzlülük, sabırlı, sakin, soğukkanlı olma gibi iletişim ile ilgili niteliklerin dördüncü sınıfa gelindiğinde eğitim ve klinik deneyimin katkısıyla “empati” ve “araştırmayı sürdürme” (pursuing research) gibi niteliklere dönüşerek farklı kavramların önem kazandığı belirtilmiştir (Aydın, Şehiraltı, ve Akpınar, 2017).

Alt Tema 1: Profesyonellik

Günümüzde hemşirelerin çeşitli sebeplerden dolayı görev, yetki, sorumluluk ve yükümlülüklerini uygun şekilde yerine getirememesi sorunu ile karşılaştığı bilinmektedir (Utlu, 2016). Bu sebeplerden bazıları prosedür gereği hemşirelerden beklenen evrak işlerinin fazla olması, hemşire sayısının az olması, haftalık çalışma saatine ek mesai şeklinde çalışma düzeni, fiziksel yorgunluk, motivasyon eksikliği olarak görülmektedir. Bu koşullar ise hemşirelerin temel mesleki ödevi olan bakım kavramını yerine getirmelerinde birtakım eksikliklere yol açabilmektedir. Çalışmamızda profesyonellik teması derinlemesine irdelendiğinde tüm katılımcılar bu temayı ekip içi etkili iletişim, mesleki gelişim, mesleki doyum, görev tanımlarını uygulama, branşlaşma gibi alt temalarla ilişkilendirmişlerdir (Şekil 2). Bu bağlamda;

K1: “Ekip çalışmasının olduğu bir yerde çalışmak istiyorum.”

K2: “Doktor hemşire ilişkileri de iyi olmalı.”

K5: “Güzel şartlarda iyi iş arkadaşları ile çalışmak istiyorum.”

K8: “Ortam güzel olsun huzurlu olsun, ancak o şekilde herkesin mutlu olduğu bir ortamda güzel şeyler yapılabileceğine inanıyorum” ifadelerinden yola çıkarak tıbbi ekipteki iletişimin profesyonelliği etkilediği söylenebilir. Bunun yanı sıra;

K2: “Hem hastane anlamında hem çalıştığım klinik bakımından kendimi geliştirebileceğim bir yerde çalışmak istiyorum.”

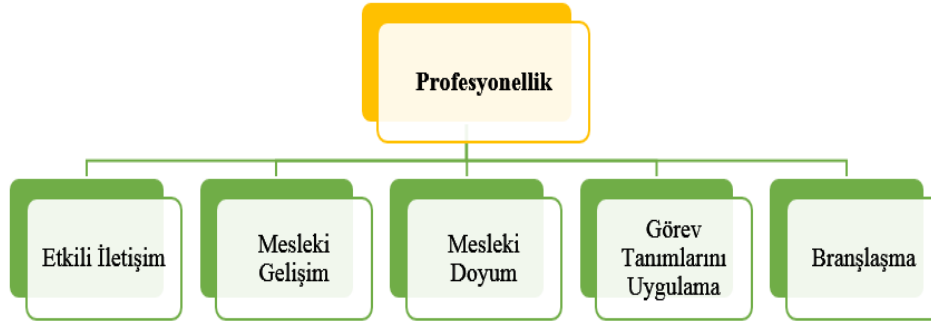
K3: “Sonraki beklentim de doyum almak açıkçası. Atanmak istiyorum, yaptığım işten doyum almak istiyorum.” ifadeleriyle profesyonellik açısından mesleki gelişim ve doyumunu önemsediklerini ifade etmektedir. Öte yandan profesyonel meslek gruplarının gerek kendi üyeleri gerek ekip içi diğer meslek profesyonelleri ile sosyal açıdan da özdeşleşmesinin önemine vurgu yapılmaktadır (Broek, Tieleman, Cate, Kruitwagen, ve Westerveld, 2021).

Meslekte profesyonelliği etkileyen bir diğer durum branşlaşmadır. Açıkgoz, Ekemen, Zorlu, Yüksek, ve Ayoğlu (2019) tarafından yürütülen, tıp fakültesi öğrencilerinin katıldığı çalışmada, öğrencilerin %85.7’sinin tıp fakültesini bitirdikten sonra uzman olmak istediği, %14.3’ü ise uzmanlık eğitimi almak istemediğini, uzmanlık tercihinin cinsiyet, okunan sınıf, ailede ve akraba ortamında hekim veya uzman hekim bulunması gibi çeşitli değişkenlerden etkilendiği, branşlaşma isteyen öğrencilerin %74.8’i “mesleki tatmin sağlayacak özel bir alanda çalışma isteği”, %64.3’ü “statü ve kariyer beklentisi”, %38.1’i “maddi kaygılar”, branşlaşma konusunda eğitim almak istemeyen öğrencilerin %70.9 “tıpta uzmanlık sınavının varlığı”, %63.6 “asistanlık sürecinin zorluğu” ve %33.6 “ülkemizdeki sağlık politikaları” konuları sebebiyle tercih etmediği belirlenmiştir (Açıkgoz vd., 2019). Öte yandan ülkemizde hekimlikte branşlaşma söz konusu olsa da hemşirelikte durum aynı değildir. Hemşireler lisans eğitiminden sonra isteğe bağlı olarak lisansüstü eğitim yapma hakkına sahiptir. Ancak lisansüstü eğitimi olan bir hemşire görevli olduğu sağlık kurumunda yüksek lisans veya doktora yaptığı ilgili branşta çalışamayabilir. Bu görevlendirmenin belirli bir kriteri olmadığı, genellikle hemşirelerin edindiği mesleki deneyime göre görevlendirildiği bilinmektedir. Bu nedenle hemşirelik mesleğinde branşlaşma konusunda net bir işleyiş olmadığı söylenebilir (Yeşiltaş ve Gül, 2016). Örneğin Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği alanında yüksek lisans mezunu bir hemşire “mutlak cerrahi kliniklerinde çalışır” şeklinde bir durum ülkemizde yaygın bir pratik olarak uygulanmamaktadır. Elkoca ve Özcan (2019) tarafından yapılmış çalışmada öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtiğini ve mesleklerini önemsediklerini, hemşirelik mesleğinin branşlaşmasının, örgüt kültürünün gelişmesinin ve hizmet içi eğitimlerin artırılmasının mesleğin gelişim sürecine katkı sağlayacağı ifade

edilmiştir (Elkoca ve Özcan, 2019). Çalışmamızda da bazı katılımcılar bu konuya dikkat çekmiştir. Katılımcıların bazı ifadelerine göre;

K4: “Cerrahi alanlarda kendimi geliştirmek istiyorum bir de psikiyatriye ilgim var. Ameliyathane hoşuma gitmişti, kalp damar cerrahisinde ameliyatlara girdiğimde izlerken çok etkilenmiştim. Bunun bir parçası olmak istiyorum ama korkum var çünkü hemşireliğin alanları gittikçe daraltılıyor, kendi çalışacağımız alanlar gittikçe daralıyor, bizim yerimize ameliyathane hizmetleri ve diyaliz gibi birimlerde çalışmak üzere teknisyenler alınıyor.”

K5: “Ruh sağlığı hemşireliğine ilgi duyuyorum. Branşlaşmanın olmasını istiyorum.” Aynı katılımcının başka bir ifadesi “Branşlaşma olur diye düşünüyorum. Yönetmelikte var ama işe girdiğimizde daha çok açık nerede varsa orada çalışıyoruz. En az yüksek lisans düzeyine çekilip herkes kendi alanında çalışmalı.” şeklindedir.

Şekil 2. Hemşirelik 4. Sınıf Öğrencilerinin Profesyonellik Algısını Etkileyen Faktörler

Alt Tema 2: Maddi Beklentiler

Araştırmada hemşirelik fakültesi ve tıp fakültesi öğrencilerinin mesleki uğraşı alanlarından birtakım maddi beklentileri olduğu tespit edildi. Maddi beklenti düzeyi açısından mesleki karşılaştırma yapıldığında, hemşirelik öğrencilerinin maddi kaygı taşıyan ifadelerine daha sık rastlandı. Bu durum öğrencilerin sosyokültürel yapısı ve ekonomik koşulları ile ilişkili olabilir. Bunun yanı sıra hemşirelik bölümünden mezun olduktan sonra öğrencilerin mecburi hizmet yükümlülüğünün olmaması, kamu kurumlarına atama garantisinin olmaması gibi etkenlerin de hemşirelik öğrencilerinin gelecek ile ilgili maddi kaygısını artırdığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda katılımcıların bazı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

K1: “Mesleğimden şu anki beklentim atanmak.”

K3: “İlk olarak parasal anlamda beklentim var. İlk başta yani cebim dolsun istiyorum artık. Derslerden de sıkıldım, sürekli ders, sıkıldım sınavlardan. İlk beklentim bu yani yalan söyleyemiyim. Sonraki beklentim de doyum almak açıkçası. Atanmak istiyorum, yaptığım işten doyum almak istiyorum.”

Alt Tema 3: Manevi Beklenti

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin değer görme, ekip üyeleri arasında etkili iletişim ve ekip üyelerinin paylaşımcı olması gibi manevi beklentileri olduğu tespit edildi. Bu bağlamda katılımcılardan;

K1: “Ekip çalışmasının olduğu bir yerde çalışmak istiyorum. Bazı kliniklerde ekip çalışmasının ve hemşireler arası ilişkisinin iyi olduğunu görüyoruz.”

K2: “Başhemşirenin, sorumlu hemşirenin iyi olduğu hem hastalardan hem ekipten değer gördüğün bir yerde çalışmak istiyorum. Doktor hemşire ilişkileri de iyi olmalı. Hemşireler doktorlardan tarafa olmamalı, yeni başlayanlardan ve öğrenci hemşirelerden tarafa olmalı.”

K5: “Güzel şartlarda iyi iş arkadaşları ile çalışmak istiyorum.”

K6: “Açıkçası bundan sonraki hayatımdan beklentim, olabildiğince elimdeki koşullarla mutlu olabilmek, ama özellikle meslek yaşantısı üzerinden yürüyecek olursak, kimsenin hayatında olumsuz sonuçlara neden olabilecek kararlar vermemek. İnsanlara da olabildiğince, elimden geldiğince yardımcı olmayı düşünüyorum.”

K7: “Ben hayatımdaki her şeyi tutkuyla, sevgiyle yapmayı çok seviyorum. O yüzden de hani başından beri istediğim şey çocuklara yardım etmek. Çünkü onların toplumun en önemli yapıtaşı olduğunu düşünüyorum ve elimden geldiğince onların sağlığı üzerinde hem de psikolojik olarak hani hastaneye girdiklerinde bir doktora yaklaşımı olsun, değiştirmek istiyorum. Buradan mutlu ayrılışlar istiyorum elimden geldiğince. Birinin yaşamını kurtarabileceğim hakikaten benim elim dokunsun istiyorum onlara.”

K8: “Mutlu olabileceğim bir yerde çalışmak istiyorum, ortam güzel olsun huzurlu olsun, ancak o şekilde herkesin mutlu olduğu bir ortamda güzel şeyler yapılabileceğine inanıyorum. İnsanlara yardımcı olabilirim amacıma ulaşmış olurum.”

Araştırmadan elde edilen verilere dayanarak tıp fakültesi öğrencilerinin manevi beklentilerinin, mutlu olmak, her durumda hasta bireye yarar sağlama ve sağlık hizmet sunumunu severek yerine getirme şeklinde olduğu söylemek mümkündür. Dörtüol (2017) tarafından tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası ile ilgili düşünceleri konusunda araştırmaya katılan öğrencilerin %53’ünün mesleki tatmin, %19.1’i kariyer açısından uzman olmayı istedikleri belirtilmiştir (Dörtüol, 2017).

Alper ve Özdemir (2004) tarafından tıp fakültesini kazanmış 1. sınıf öğrencilerinin hekimlik mesleğini tercih etme nedenleri incelendiğinde ilk sırada insanları sevme ve yardım etme isteği, ikinci sırada mesleğin geleceği, garanti bir meslek olarak görülmesi ve üçüncü

sırada ise Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) puanının derecesi gibi sebeplerin etkili olduğu saptanmıştır. Cansever, Metin, ve Kişi (2020) tarafından tıp fakültesi öğrencilerinin uzmanlık tercihi konusunda yapılan sistematik derleme çalışması sonuçlarına göre uzmanlık eğitimine başlamadan önceki süreçte öğrenci tercihlerini en fazla etkileyen faktörlerin; uzmanlık dalına olan ilgi/yetenek, toplumun algısı/bakışı ve aile isteği/baskısı şeklinde saptanmıştır. Öte yandan aynı çalışmada, uzmanlık eğitimi sonrası süreçte ise tercihleri en çok etkileyen faktörler; maddi tatmin, çalışma koşulları (nöbet sayısı, çalışma saatleri, kolay olması) akademik kariyer fırsatı, mesleki tatmin, kişisel gelişim, kariyer şansı ve malpraktis şeklinde belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmalarda belirlenen tercih seçenekleri ile çalışmamızdaki katılımcı görüşlerinin örtüştüğü ifade edilebilir.

Ana Tema 2: Mesleğin Gelecek 10 Yıldaki Durumu

Araştırmaya dahil edilen katılımcılara, mesleklerinin gelecek 10 yıldaki durumu hakkında öngörülerini sorulduğunda, genel olarak insani, vicdani ve hukuki açıdan kaygı ve beklenti içerisinde oldukları görülmüştür. Bu kaygı ve beklentileri irdelendiğinde mesleki açıdan ve insan olarak “değer görme”, bir meslek grubu olarak hekim ve hemşirelerin “otonomisi”, hastaların otonomisi bağlamında “hasta özerkliği” ve bununla ilişkili olarak bazı durumlarda “sağlıkta şiddet sorunu” ve dolayısıyla etiğin örselendiği ve hukukun devreye girdiği “tıp hukuku” durumu alt temalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında bahsedilen bu alt temalar “Ana Tema 2: Mesleğin Gelecek 10 Yıldaki Durumu” nun altında bir bütün halinde sunulacaktır.

Çalışma kapsamındaki bazı hemşirelik öğrencileri, hemşirelik mesleğinin gelecek 10 yılda mesleki yapısının gözle görülür değişikliklere uğrayacağını düşünmemektedir.

K1: “10 yılda aşırı bir gelişme olacağını sanmıyorum ben. Belki farkındalık artar, araştırmalar artar, bir pik yapacağını sanmıyorum. Aşağı yukarı bu düzeylerde.”

K3: “Hak ettiğimiz değeri alamıyoruz nedense, hem ücret olarak hem de hani insani olarak. O yüzden çok ileride görmüyorum. Belki bir tık ileriye geçebilir.”

Katılımcıların meslek otonomisi konusunda kaygıları olduğu söylenebilir. Konu hakkında Taylan, Alan, ve Kadioğlu (2012) hemşirelerin profesyonel rollerini yerine getirirken hangi ölçüde bağımsız oldukları konusunda yaptıkları çalışmada; bakım verici rolü, eğitici rolü, araştırmacı rolü, yönetici rolü, karar verici rolü vb. rollerin özerklik derecesinde artış meydana geldiği belirtilmiştir (Taylan vd., 2012). Erikmen ve Vatan (2019)’ın çalışmasında ise hemşirelerin mesleki otonomilerinin orta düzeyde olduğu ve bireysel otonomileriyle mesleki otonomileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Ek olarak hemşirelerin mezuniyet durumuna değinerek, eğitim düzeyinin giderek artış gösterdiğine dikkat çekilmiş ve bu durumu mesleğin olumlu ve umut vadeden yanı olarak tanımlamıştır.

K4: “Sayımız giderek artıyor, mezun olan hemşire sayısı giderek artıyor ve şöyle bir şey sağlık meslek lisesinden mezun olan, artık hemşire olamıyor ve hemşirelerin de gittikçe eğitim düzeyleri artıyor. Çoğu hemşirenin yüksek lisans yaptığını gördüm. Önceden öyle değildi. Hemşireler de gittikçe mesleğini benimsiyor ve alanında uzmanlaşmaya gidiyor. Bu yüzden hemşireliğin gelişeceğine dair umudum var.”

Bir başka katılımcı meslekte gelecek 10 yılda branşlaşmanın olacağını düşünmektedir.

K5: “Branşlaşma olur diye düşünüyorum. Yönetmelikte var ama işe girdiğimizde daha çok açık nerede varsa orada çalışıyoruz. En az yüksek lisans düzeyine çekilip herkes kendi alanında çalışmalı. Şu an iş birliği olmamasının sebebi belki de sağlık meslek lisesi, ön lisans, lisans, lisans üstü eğitim almış farklı kişilerin aynı meslek grubuna dahil olması ile ilgili olabilir. Herkes farklı kademedeki olduğu için, ortak bir noktada buluşamıyorlar.”

Çalışma kapsamındaki tıp fakültesi öğrencilerinden mesleğin gelecek 10 yıldaki durumunu değerlendirmeleri istendiğinde katılımcıların bu durumu farklı boyutlarda ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin; yaşanılan yer, seçilen branş, klinik veya preklinik (temel bilimler) çalışma ortamı, nüfus yoğunluğu ve malpraktis (tıbbi hata) konularında görüş sunulmuştur. Günümüzde özellikle cerrahi branşlarda hasta tedavi ve bakım uygulamalarında malpraktis konusunda artış görülmektedir. Konu ile ilgili tıp fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyi araştırıldığında, malpraktis konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olduğu ve bilgi düzeyi arttıkça ile tıbbi hata yapma durumunun azaldığı tespit edilmiştir (Aydoğan, Ünsal, Arslantaş, ve Mutlu, 2021). Kaygusuz ve Erensoy (2019) tarafından yürütülen çalışmada tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %91.1’inin mesleki gelecek kaygısı yaşadığı saptanmış, öte yandan göreve başlamadan önce bir hekimde olması gereken bilgi, beceri, tutum, idari ve hukuki sorumluluk gibi donanımların kazanılması gerektiği ifade edilmiştir (Kaygusuz ve Erensoy, 2019).

K6: “Meslekte beklentilerimiz yaşamak istediğimiz, doktorluğu yapacağımız yere göre, ciddi anlamda değişiyor. Mesela seçeceğimiz branşa göre de çok değişebilir. Önü açık branşlar var, dolup taşan branşlar var. Klinik düşünenecek olsam giderek artarak katlanan bir nüfus var. Bununla baş etmek için doktor sayısının ciddi anlamda artırılması gerekiyor. Aksi takdirde hastalarla ilgilenme oranı, doğru tanı koyabilme oranı oldukça düşecek daha fazla malpraktis davası artacak. Doktor içinde kötü bir şey aslında sonuçta o hastaya bu mesleği

seçen Hipokrat Yemini'ni eden hiçbir insan kötü bir şey yapmak istemez. Ama eldeki imkansızlıklar hani, hastaya belki de zarar vermemize neden oluyor. Bu durumda da hem vicdanen rahatsız oluyoruz hem de hukuki süreçlerle baş etmeye çalışıyoruz. O yüzden biraz zorlayıcı bir süreçmiş gibi duruyor. Ama umarım düşündüğüm çok yersiz bir evhamdır, inşallah böyle olmaz.”

Bir başka katılımcı hekimlik mesleğinin yalnızca ülkemizde değil dünya çapında bir küreselleşme ve modernleşme yaşadığını, bu durumun gerek kişilere gerek mesleğe hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğunu ifade etmiştir.

K7: *“Dünyada kötüye gidiş var insanların psikolojisi hakikaten iyi değil, en fazla artık ilaç kullanımı psikolojik olarak antidepresan kullanımı çok artmış durumda, doğayla iç içe değiliz. Her şey yapaylaştı ve bu alerjik hastalıklar çok artıyor, işte hiçbir şeyin doğal olmaması, GDO’lu (GDO:genetiği değiştirilmiş organizmalar) besinler vs. Bu kötüye gidişten dolayı psikiyatrinin ben öne çıkacağını düşünüyorum. İnsanların birbirini dinlememesi ve birilerine bir şeylerini anlatma ihtiyacı duymasının doğmasından dolayı belki psikiyatrinin iş gücü artacaktır diye düşünüyorum. Onun dışında teknoloji de bir yandan ilerlediği için robotik cerrahiler artacaktır, cerrahinin önü baya açılacak iş gücü daha farklı bir yere gidecek. İnsanlar değil, robotların daha fazla öne çıktığı bir dünya olabilir.”*

Katılımcıların değindiği bir başka konu da Sağlıkta Dönüşüm Programı ve sağlık sisteminde yapılan değişikliklerin olumlu görülmesidir. Bu değişikliklerin hastane koşullarını iyileştirdiği, hekimin babacıl (paternalist) tutumu yerine, hastanın özerk seçimini merkeze alan anlayışa dönüştürdüğü ifade edilmiştir. Ancak bu yeni tutumda ise hasta ve hasta yakınları açısından işlerin yolunda gitmediği veya nihai sonuca ulaşmanın zaman alacağı bazı durumlarda çıkış yolunun şiddet olarak görüldüğü duruma dönüşme riskinden de bahsedilmiştir.

K8: *“Ben açıkçası daha umutlu bakıyorum. Bundan 10-15 yıl öncesi hastanelerde şartlar çok çok daha kötüydü. SSK (SSK: Sosyal Sigortalar Kurumu), BAĞ-KUR gibi hastaneler farklıydı. SSK’ya olan yaklaşım çok kötüydü. Doktorlar istediği gibi bağırabiliyor, hani daha farklıydı. O zaman gerçekten doktorların daha güçlü, doktor denildiği zamandı. Şimdi mesela şikâyet arttı, bu seferde fazla arttı, doktorlar daha ezilmeye başlandı hastalar tarafından. Bence bu bir geçiş dönemi, bence daha iyi daha orta yolun bulunduğu zaman gelecektir ilerde. Hani şu anki durumda hiç hoş değil yani, bu seferde doktorlara karşı zarar verici davranışlarda bulunanlara karşı davranışların arttırılması gerekiyor.”*

Gallagher (1998)'a göre, paternalist tutum baskın bir üstünlük düşünce ve davranışı ile karakterize “Biliyoruz, siz bilmiyorsunuz” şeklinde düşünülebilen, genellikle sağlık bakım hizmeti verenin, aynı hizmeti alan üzerinde aşırı koruma tutumu olarak ifade edilmiştir (Gallagher, 1998). Günümüzde hastanın hekiminden beklediği davranış örneği babacıl tutum yerine kendisini bilgilendiren, iletişim kuran, tıbbi karar verme sürecinde hastaya katılım fırsatı sunan bir rolde olması beklenmektedir (Tanrıverdi, Akova, ve Çevik, 2014).

Hekim adayı öğrencilerin değindiği bir başka önemli konu, sağlıkta şiddet sorunu olmuştur. Sağlıkta şiddet sorunu, hasta hakları kavramının hastalar tarafından yanlış algılanması ve “hak” kavramının zihinlerde yanlış işletilmesi sebebiyle sağlıkta şiddet sorununa dönüşerek istenmeyen durumlara yol açtığından bahsedilmiştir. Öte yandan şiddet eylemi ile iç içe kalmış mesleğin tercih edilme oranının da düşeceği bu durumun mesleki kaliteyi etkileyeceği ifade edilmiştir.

K9: “Sağlık politikasından mıdır nedendir artık bilmiyorum ama gerçekten insanlar şu zamanlarda sağlık çalışanlarına karşı hiç hoşgörülü değiller yani ve bu beni biraz korkutuyor açıkçası. Eskiden ben böyle doktora şiddet ile alakalı haber hatırlamıyorum. Hani bir 5 sene öncesinde falan ama şu sıralar çok fazlalaştı böyle şeyler ve ileride artacak olması beni korkutuyor.”

K10: “Sağlıkta şiddet sorunu devam ederse, buraya gelen öğrenci kalitesi düşecek gibi geliyor bana. Bu kaliteyi etkileyecektir. Branşları da etkileyecektir. Daha bir sınıflama yapmak istemiyorum ama sonuçta buraya gelen insanlar Türkiye'nin %1'lik kısmını oluşturuyor. Daha gerilere gidebilir. İnsanlar için kötü bir şey. Ben bu noktaya geleceğini düşünüyorum. Eğer ki bu şiddet olaylarının özellikle önü alınamazsa, umarım olmaz.”

Sağlıkta şiddet konusunun günümüzde giderek üzerinde çözümler üretilmeye çalışılan bir konu olduğu söylenebilir. Yaşar (2019) tarafından bir üniversitenin son sınıf öğrencilerinin hekim haklarına yönelik bilgi ve farkındalık durumunun incelendiği çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tarafından (%83.3) en önemli hekimlik sorununun “şiddet” kavramı olarak gösterilmiştir. Ayrıca son zamanlarda görsel ve yazılı dijital ortamlarda artan hekime yönelik şiddet haberlerinin de etkili olduğu düşünülmektedir (Yaşar, 2019).

Canbaz, Sünter, Aker, ve Pekşen tarafından (2007) tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin incelendiği çalışmada katılımcıların yarısının (%51.8) gelecek kaygısı yaşadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada da araştırmaya katılan hemşirelik son sınıf ve tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin de geleceğe yönelik kaygılarının farklı ifadelerle de olsa ortak kaygılara sahip olduğu saptanmıştır.

SONUÇ

Hemşirelik fakültesi ve tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mesleğe bakış açıları ve mesleğin durumunu ele alan karşılaştırmalı çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin maddi kaygılarının, otonomi sahibi olma isteklerinin ve profesyonel ekip arasındaki gerek hekim-hemşire gerek hemşire-hemşire ilişkinin olumlu ve güdüleyici tarzda olması isteklerinin daha ön planda olduğu, öte yandan tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin ise daha çok çalışma koşullarının iyileştirilmesi, hekim sayısının artırılması, son yıllarda artan sağlıkta şiddet sorununa yönelik kaygılar taşıdığı göze çarpmaktadır. Sonuç olarak, profesyonel anlamda mesleğe adım atmaya yaklaşmış öğrenci grubunda yapılması planlanacak çalışmaların artırılarak klinik yaşamda karşılaşılan sorunlara bireysel ve toplumsal olarak erken müdahalede bulunulabileceği ifade edilebilir. Benzer çalışmaların nicel yöntemlerle desteklenmesi halinde konunun öneminin belirginleştirilmesi mümkün olabilir. Bu sayede tıp ve hemşirelik fakültelerine açılacak kontenjanların saptanması, eğitim hedeflerinin belirlenmesi ve mesleki yaşamla uyumlu hale getirilmesi gibi kriterlerin oluşturulmasına olumlu katkılar sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, B., Ekemen, A., Zorlu, I., Yüksel, N. A., Ayoğlu, F. N. (2019) *Tıp öğrencilerinde uzmanlaşma eğilimi, uzmanlık alan seçimi ve etkileyen faktörler. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 113-125.
- Akçiçek, I. A., Akçiçek, F. (2014). *Hekim, Tabip, Doktor "Onlardan Anılar". Ç. Üstün (Ed.). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.*
- Alper, Z., Özdemir, H. (2004). *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini tercih eden öğrencilerin kimi sosyo-demografik özellikleri ve mesleğe bakış açıları. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(2), 93-96.
- Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarihçesi (2020). http://aciltip.medicine.ankara.edu.tr/?page_id=330 adresinden 11.03.2020 tarihinde erişildi.
- Aydın, Er, R., Şehiraltı, M., Akpınar, A., (2017). *Attributes of a good nurse: The opinions of nursing students. Nursing Ethics*, 24(2), 238-250.
- Aydoğan, S. G., Ünsal, A., Arslantaş, D., Mutlu, A. (2021). *Tıp fakültesi öğrencilerinin tıbbi malpraktis bilgi düzeyi. Osmangazi Journal of Medicine*, 171-181.
- Başer, A., Şahin, H. (2017). *Atatürk'ten günümüze tıp eğitimi. Tıp Eğitimi Dünyası*, 16(48), 70-83.
- Bayat, A. H. (2003). *Tıp tarihi. İzmir: Sade Matbaa.*
- Berkant, H. G., Bahadır S. (2019). *On ikinci sınıf öğrencilerinin yükseköğretim programı seçimlerini etkileyen faktörler ve öğretmenlik programlarını tercih etme durumları. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1897-1940.
- Broek, S., Tielemans, C., Cate, O., Kruitwagen, C., Westerveld, T. (2021). *Professional and interprofessional group identities of final year medical and nursing students. Journal of Interprofessional Education & Practise*, 22(1), 1-5.

- Brown, D. (2002). *The role of work and cultural values in occupational choice, satisfaction, and success: A theoretical statement. Journal of Counseling & Development, 80*,48-56.
- Bilginoglu, B. (2013). *Mühendislik mesleğinin profesyonelleşme düzeyi ve mühendisler için Y Teorisi varsayımlarının geçerliliği. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.*
- Cansever, İ. H., Metin, A., Kişi, M. (2020). *Tıp Öğrencilerinin Tıpta Uzmanlık Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Sistemik Derleme. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16*(27), 791-812.
- Canbaz, S., Sünter, A. T., Aker, S., Pekşen, Y. (2007). *Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. Genel Tıp Dergisi, 17*(1), 15-19.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri. beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. M. Bütün ve S. Beşir Demir (Çev.). Ankara. Tarcan Matbaacılık.*
- Çelik, N., Üzmez, U. (2014). *Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı Merkezi Hizmetleri Örneği. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 94-105.
- Dörtyol, B. G.(2017). *Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası ile ilgili düşünceleri, kariyer seçimleri ve etkileyen faktörler. Tıp Eğitimi Dünyası, 16*(50), 12-21.
- Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarihçe (2020). <https://med.ege.edu.tr/tr-1905/tarihce.html>. adresinden 11.03.2020 tarihinde erişildi.
- Elkoca, A., Özcan, H. (2019). *Hemşirelik mesleğinin geliştirilmesinde hemşirelik öğrencilerinin görüşleri. GÜSBD, 8*(2), 19- 26.
- Erdem, A. R. (2012). *Atatürk'ün liderliğinde üniversite reformu: yükseköğretim ve bilim tarihimizde dönüm noktası. Belgi Dergisi, (4)*, 376-388.
- Ergöl, Ş. (2011). *Türkiye'de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1*(3); 152-155.
- Erikmen, E., Vatan, F. (2019). *Hemşirelerin bireysel ve mesleki otonomilerinin incelenmesi. Sağlık Ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 6*(2), 141-152.
- Fuerst, E. V., Wolff, L. V., Weitzel, M. H. (1979). *Hemşireliğin temel ilkeleri. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Yayınları.*
- Gallagher, S. M. (1998). *Paternalism in healthcare decision making. Ostomy Wound Manage, 44*(4), 22-24.
- Karabulut, U. (2007). *Cumhuriyet'in ilk yıllarında sağlık hizmetlerine toplu bir bakış, Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı ve Hizmetleri (1925-1937). Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 6*(15), 151-160.
- Kaygusuz, T., Erensoy, A. (2019). *Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre tıp eğitimi ile ilgili görüşleri ve mesleki beklentileri. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi, 33*(3), 127-135.
- Mezuniyet öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (UÇEP). (2020). https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/mezuniyet-oncesi-tip-egitimi-cekirdek-egitimi-programi.pdf adresinden 20.11.2021 tarihinde erişildi.
- Mohajan Haradhan, K. (2018). *Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. Journal of Economic Development, Environment and People, 7*(1), 23-48.
- Özlük, B., Sur, H. (2017). *Türkiye'de hemşireliğin profesyonelleşmesi kapsamında değerlendirilmesi ve Avrupa Birliğine uyum süreci: Niteliksel bir çalışma. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 3*(4), 98-106.

- Şahin, H., Özcan, S., Gürpınar, E. (2011). Abraham Flexner'i doğru anlamak. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 30(30), 60-71.
- Şehiralti, M., Akpınar, A., Ersoy, N. (2010). Attributes of a good physician: what are the opinions of first-year medical students? *Journal of Medical Ethics* 36, 121-125.
- Taylan, S., Alan, S., Kadioğlu, S. (2012). Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(3), 66-74.
- Tanrıverdi, H., Akova, O., Çevik, B. (2014). Tıp etiği açısından hekim hakları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 21-30.
- The Edinburg Declaration (1988). <https://wfme.org/download/the-edinburgh-declaration/> adresinden 03.07.2021 tarihinde erişildi.
- Tokar, D. M., Fisher, A. R., Subich, L. M. (1998). Personality and vocational behavior: A selective review of the literature 1993-1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53,115- 153.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2021). Meslek tanımı <https://sozluk.gov.tr> adresinden 20.11.2021 tarihinde erişildi.
- Türk Tabipleri Birliği (TTB). (2008). Mezuniyet Öncesi tıp eğitimi raporu. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/mote_2008.pdf adresinden 20.11.2021 tarihinde erişildi.
- Türk Tabipleri Birliği (TTB). (2021). Hekimlik meslek etiği kuralları. https://www.journalagent.com/tkd/pdfs/TKDA_37_70_46_50.pdf adresinden 20.11.2021 tarihinde erişildi.
- Utlu, N. (2016). Hastane ortamında hemşirelerin etik yaklaşımı ve etik ikilemler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 29, 17-35.
- Yamal, Y., Karakök, T. (2011). Atatürk ve Üniversite Reformu 193). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 27-35.
- Yaşar, D. (2019). Seçilmiş bir tıp fakültesi dönem VI öğrencilerinin hekim hakları konusundaki görüş ve farkındalık durumlarının incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(3): 181-190.
- Yeşiltaş, A., Gül, İ. (2016). Hemşirelerin çalışmak için tercih ettikleri birimler ve tercih nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 74-87.